

УДК 711.4

**REGARDING THE RESTORATION OF LANDSCAPE OBJECTS IN
KHARKIV'S HISTORIC CENTRE IN THE POST-WAR PERIOD**
**ДО ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИЧНОГО
ЦЕНТРУ М. ХАРКОВА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Dreval I.V. / Древаль І.В.,*д. арх., проф.*

ORCID: 0000-0002-8157-1467,

Vasylykov R.O. / Васильков Р.О.*аспірант 2 курсу, спеціальність**191 Архітектура та містобудування.*

ORCID: 0000-0002-5627-0152

*Beketov national University of urban economy: Kharov, UA**Харківський національний університет міського господарства**імені О.М. Бекетова, Харків, 17, 61002*

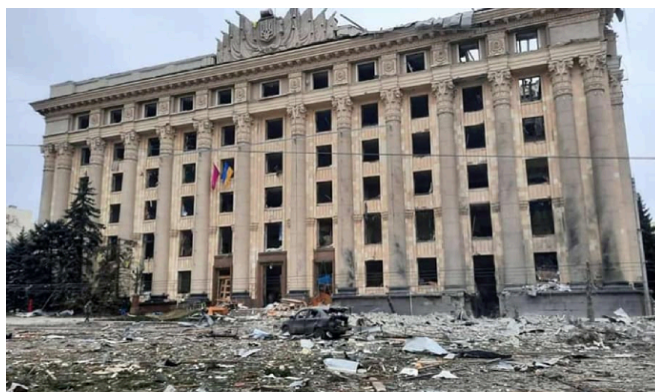
Abstract. *This work examines the problem of restoration of landscape objects of the historical center of Kharkiv, which were seriously damaged as a result of Russian aggression.*

The relevance of the work is determined by: the need to preserve the architectural image of the historical landscape of the city center as a balanced combination of buildings and open green spaces; the importance of improving the sanitary and hygienic indicators of the city center environment due to landscaping.

Key words: *historical center, landscape objects, restoration, war*

В ході російської агресії міста України отримали чимало руйнувань. Місто Харків – одне з найбільш постраждалих. За даними Харківської правозахисної групи за пів року в період з 24.02 2022 р. по території Харкова та області було нанесено 2991 ракетно-бомбовий удар [2]. В центрі міста зруйновано багато історичних будівель, елементів міської транспортної та інженерної інфраструктури, які необхідно відновити. В даній роботі розглядається проблема відновлення ландшафтних об'єктів історичного центру, які теж зазнали серйозних ушкоджень (рис.1).

Доцільність та актуальність даної роботи обумовлена: необхідністю збереження архітектурного образу історичного ландшафту міського центру як збалансованого поєднання забудови та відкритих озелених просторів; важливість покращення санітарно-гігієнічних показників середовища міського центру за рахунок озеленення.

Рис.1 Руїнація елементів озеленення біля будівлі Харківської ОДА в результаті ракетного обстрілу 01.03. 2022 р.

Фото ліворуч: довоєнна ситуація. Фото праворуч: наслідки обстрілу [3, 4].

Безумовно, архітектурно-ландшафтна організація історичного центру міста яскраво характеризує рівень культури міської спільноти, її ціннісної орієнтації.

Цінність історичної частини міста визначається тим, що вона зберігає інформацію про витoki його формування. Саме сполучення забудованих та відкритих озелених просторів утворюють своєрідність, унікальність міського історичного центру. Тканина історичної забудови зберігає пам'ять про особливості архітектурно-містобудівного розвитку, а відкриті простори містить ознаки первинних ландшафтних умов його формування та подальшого розвитку.

Мета даної роботи полягає у розкритті особливостей ландшафтної організації історичного центру м. Харкова,, які стануть науковим підґрунтям для її післявоєнного відродження.

Історично міський центр Харкова формувався в період XVII-XIX ст. Його забудова органічно вписуючись у природу, посилювала її естетичні якості. Усі елементи природного ландшафту – зелені ділянки дубових гаїв, пагорби, амфітеатри, річки (Лопань та Харків) – зливалися із забудовою історичного ядра міста у єдиний виразний ансамбль. Саме структура відкритих просторів, обумовлена природними чинниками, у поєднанні із забудовою формувала неповторну індивідуальність історичного ядра Харкова. З іншого боку, наявність відкритих просторів (садів, скверів, схилів,) створило передумови найкращого сприйняття картин міського пейзажу, різноманіття панорамних розкриттів.

Таким чином, природний ландшафт центру та його історичне планування

зумовили побудову візуального ряду, який формує «образ міста». Так, сприйняття визначних архітектурних доміант центру – будівлі Покровського та Успенського соборів, - відбувається разом з формами природного ландшафту. Зелений крутосхил з рядовою посадкою дерев у його підніжжя утворюють своєрідну ступінчасту базу для архітектурних об'єктів. Завдяки їх гармонійному масштабному співвідношенню між собою дана композиція є прикладом творчого використання ситуації. Тому збереження від руйнувань даних ландшафтних елементів є важливим завданням.

Сформована в період XVII-XIX ст. система ландшафтної організації центру міста Харкова мала такі особливості: на рівні природного каркасу - великі зелені клини, що підступають до центру, акваторії річок Лопань та Харків із зеленими схилами, центральне високе плато з візуальними розкриттями на три амфітеатри; на рівні міської тканини - приватні та громадські сади, що розділяють масиви забудови, сквери та озеленені курдонери, що розбивають просторову монотонність вулиць, озеленення квартальної та садибної забудови, що формують фон та планшет для будівель та споруд; на рівні деталей ландшафтного оформлення – стильова єдність архітектурно-планувальних рішень ділянок з навколишньою архітектурою та їх масштабна гармонія [1]. Однак воєнні дії нанесли значну шкоду багатьом скверам, садам і паркам центру міста (рис.2).

Рис.2 Приклади руйнації ландшафтних об'єктів центру м. Харкова [5,6].

Таким, чином, для ефективного вирішення проблемної ситуації, що виникла, потрібна розробка науково обґрунтованого підходу відновлення ландшафтних об'єктів історичного центру. Він має базуватися на пріоритеті екологічних та історико-культурних цінностей. З цих позицій відкриті простори

міста слід розглядати як цілісну систему, що має властивості: ієрархічність побудови елементів; рівномірності та безперервності їх розподілу територією міста, і навіть зв'язку із зовнішніми відкритими озеленими просторами.

Заходи щодо охорони ландшафту мають бути спрямовані на збереження історично цінного рельєфу, водойм, відновлення історичного виду ландшафту та зв'язків з навколишньою природою, усунення будівель та споруд, що спотворюють ландшафт, збереження та відновлення рослинності, захист територій від зсувів, розмивів, зміцнення схилів. Такі заходи слід також розглядати в якості ефективного засобу збільшення естетичного потенціалу історичної частини міста та збереження її природної основи, а також важливою складовою формування ландшафтно-екологічного каркасу усього міста.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Dreval I. V. Open spaces of Kharkov historical center and the problems of their architectural and urban planning transformation in modern conditions / International symposium «Environmental and engineering aspects for sustainable living» – Hannover, 28 november, 2018. – с. 10-11. ISBN 978-3-00-032886-2
2. Должко В. Пів року повномасштабної війни: Харківська область [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://khp.org/1608811095>
3. Будівля Харківської обласної адміністрації, Харків. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/76344_zdanie-harkovskoy-oblastnoy-administracii.htm
4. Романенко В. Артобстріл Харківської ОДА: під завалами - люди, наразі дістали шістьох / Українська правда, 1 березня, 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/1/7327080/>
5. Парк Горького, Харків. [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://suspilne.media/235400-obstril-centru-harkova-ratuvalniki-zagasili-atrakcioniv-parku-gorkogo/>
6. Обстріл парку Горького, Харків. [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://stroyobzor.ua/ru/kharkov/news-city/park-gorkogo-snova-popal-pod-obstrel>